

Estland, Letland en Litouwen

- ▶ Proef de middeleeuwse sfeer in het sprookjesachtige Tallinn
- ▶ Doorkruis via het plankenpad het Virumoeras van nationaal park Lahemaa
- ▶ Sta versteld van de uitbundige jugendstilpanden in Riga
- ▶ Bekijk de prachtige plafondschilderingen in het barokke Rundāle paleis
- ▶ Bezoek de Sint-Annekerk en het historische universiteitscomplex van Vilnius
- ▶ Speur naar alle archeologische vondsten rondom het Meer van Plateliai

Inhoud

- 7 Kaarten en plattegronden
- 9 Woord vooraf
- 1** **11 Baltische Benelux**
 - 12 Enkele vooroordelen
 - 13 Baltisch landschap
 - 18 Bevolking
 - 20 Taal
 - 21 Van heiden tot christen
 - 22 Staatsinrichting
 - 22 Europese droom
- 2** **27 Geschiedenis en politiek**
 - 28 Lijfland en het groothertogdom
 - 31 Grote vernietiging (16de–18de eeuw)
 - 32 Nationale bewustwording van de 19de eeuw
 - 35 Eerste periode van onafhankelijkheid (1918–1940)
 - 37 Bij de Sovjet-Unie (1940–1991)
 - 40 Politieke ontwikkelingen sinds 1991
- 3** **47 Cultuur**
 - 48 Folklore
 - 49 Kunst
 - 53 Architectuur
 - 55 Eten
- 4** **59 Tallinn**
 - 60 Geschiedenis
 - 64 Oude stad
 - 74 Kalamaja
 - 75 Kadriorg en Pirita
 - 78 Buiten het centrum
- 79 De eilanden boven Tallinn
- 80 Praktische informatie
- 5** **83 Noordelijk Estland**
 - 84 Kalksteen rondom Tallinn
 - 85 Nationaal Park Lahemaa
 - 87 Groen en grijs in het noordoosten
 - 90 Narva
 - 92 Centraal-Estland
 - 94 Peipusmeer
 - 96 Praktische informatie
- 6** **99 Zuidelijk Estland**
 - 100 Tartu
 - 107 In de omgeving van Tartu
 - 109 Otepää
 - 109 Rondom Põlva
 - 111 Võru
 - 112 Natuurschoon in de zuidpunt
 - 113 Viljandi
 - 115 Nationaal Park Soomaa
 - 117 Praktische informatie
- 7** **119 West-Estland en de eilanden**
 - 120 Ten westen van Tallinn
 - 121 Haapsalu
 - 124 Vormsi
 - 124 Hiiumaa
 - 128 Muhu en Saaremaa
 - 132 Kuressaare
 - 139 Matsalu Natuurreservaat
 - 140 Pärnu
 - 144 Kihnu en Ruhnu
 - 144 Kustlijn richting Letland
 - 146 Praktische informatie

Woord vooraf

Zowel cultuur- als natuurliefhebbers komen in Estland, Letland en Litouwen ruimschoots aan hun trekken. De prachtige middeleeuwse Hanzestad Tallinn, de metropool Riga en het Zuid-Europees getinte Vilnius worden afgewisseld met uitgestrekte bossen, stille zandstranden en unieke natuurreservaten. Neem daarbij het prettige milde klimaat en je hebt alle ingrediënten voor een boeiende vakantie die zeer zeker ook met kinderen goed te doen is.

Het zijn alle drie op zich bijzonder intrigerende landen. Ze verdienen eigenlijk ieder hun eigen boek, want zowel qua geschiedenis en cultuur als qua natuur zijn ze zeer verschillend. De loop der geschiedenis heeft ze echter onlosmakelijk met elkaar verbonden. Bovendien lenen ze zich uitstekend voor een gecombineerde reis. De afstanden zijn namelijk klein, dus alles is prima met de auto of zelfs fiets te doen.

Hugo van Willigen

Baltische Benelux

Het Baltische gebied is de ruwe amberdiamant van de Oostzee. Er is zoveel te zien en te doen, maar bijna niemand weet het. Zo is het altijd al geweest. Tot ver in de middeleeuwen liet men de moerassen en ondoordringbare wouden liever links liggen, waardoor de lokale stammen nog haast in berenvellen rondliepen toen de eerste kruisridders arriveerden. Sindsdien is er veel veranderd, maar de prachtige uitgestrekte natuur is gebleven. Waren de bossen ooit afschrikwekkend, tegenwoordig gaat er een enorme aantrekkingskracht van uit. Ze zijn ideaal voor fietstochten en andere vormen van natuurrecreatie. Nationale parken zoals Lahemaa, Gauja en Aukštaitija zijn er zelfs speciaal voor ingericht.

< De Baltische kustlijn kenmerkt zich door rustieke zandstranden.

ENKELE VOORROEDELLEN

De Baltische landen: hoe vaak worden ze niet onder één noemer gebracht? Geef toe: wie wist, toen Estland in 2001 het Eurovisiesongfestival won, waar het precies lag? En begonnen we Letland niet pas serieus te nemen toen het Nederlands elftal ertegen moest voetballen tijdens het EK van 2004 in Portugal? Bovendien, die Oostblokkers zijn niet te vertrouwen. Armoede is troef, westerse producten zijn niet te vinden en Russisch is de officiële taal. Trouwens, maken de 'Baltische Staten' geen deel uit van Rusland?

Het zijn de gebruikelijke vooroordelen. Om direct een misverstand uit de weg te ruimen: Estland, Letland en Litouwen zijn geen 'staten' meer. Dit begrip stamt uit de sovjettijd en suggereert dat een land bij een groter geheel hoort. De drie landen regeren volkomen onafhankelijk van elkaar en werken alleen samen zoals Nederland, België en Duitsland dat ook doen. Of nog minder, want na 50 jaar socialistische overheersing en armoede hadden de drie in 1991 zo genoeg van alles wat met de Sovjet-Unie te maken had dat ze alleen nog maar oog hadden voor westerse landen, westerse kennis, westerse investeerders en westerse afzetmarkten. Slechts door druk van buitenaf (EU en Navo) zijn er de laatste jaren allerlei samenwerkingsverbanden ontstaan. Boven alles zijn de mensen gesteld op hun onafhankelijkheid. Tekenend is dat velen er erg op tegen waren dat hun land zich bij de Europese Unie aansloot uit angst weer hun vrijheid te verliezen.

Overigens zal men er niet te moeilijk over doen als je het toch over de 'Baltische Staten' hebt. Ook het feit dat ze nog vaak met Rusland vereenzelvigd worden, zal niet echt kwaad bloed zetten. Geduldig wordt uitgelegd dat ze een eigen taal en cultuur hebben en dat de 50 jaar onder het sovjetregime minstens zo afschuwelijk waren als de Tweede Wereldoorlog voor ons.

Westerse onwetendheid is ook wel te begrijpen: je hoort maar weinig van de drie kleine landjes, alle iets groter dan Nederland. Als ze al in het nieuws komen, dan is het meestal vanwege een politiek schandaal of de militaire dreiging vanuit Rusland. Grote sportidolen komen er niet vandaan, echt bekende kunstenaars evenmin. Dit spreekt natuurlijk maar weinig tot de verbeelding.

Een Est, Let of Litouwer ziet dit echter heel anders. Misschien door de geschiedenis gedwongen om met minder tevreden te zijn, is men al snel enthousiast: of het nou gaat om de plaatselijke popband of om die ene zilveren plak op de Olympische Spelen. Hierin ligt zeker enige charme. Trots als ze zijn op hun land, houden ze tradities in ere. Opvallend is het historisch besef; bovendien schatten ze de natuur en omgeving waarin ze zijn opgegroeid, op waarde. En ach, laat de politiek maar voortrommelen: daarop hebben ze sinds mensenheugenis niet kunnen vertrouwen.

Op de heuvels in Zuid-Estland zie je goed hoe uitgestrekt en groen het Baltische gebied is.

BALTISCH LANDSCHAP

Men heeft het vaak over de 'drie kleine landjes naast Rusland', maar samen zijn ze wel ruim vier keer zo groot als Nederland. Litouwen heeft een omvang van 65.200 km², waarmee het te vergelijken is met Nederland en België bij elkaar. Letland doet daar weinig voor onder met 64.589 km². Estland (45.226 km²) is het kleinste, maar nog altijd net iets groter dan Nederland. Toch valt dit in het niet bij de enorme landmassa's van de burens. Zo zorgt Rusland voor de hele oostgrens van Estland en het grootste deel van Letland. De zuidelijke helft van Letland grenst aan de uitgestrekte plateaus van Wit-Rusland. Deze grens loopt helemaal door tot in de zuidelijke punt van Litouwen. Polen en de Russische exclave Kaliningrad nemen het laatste stukje land voor hun rekening.

Water zorgt voor de rest: de Oostzee spoelt tegen de Baltische westkust aan, terwijl de 84 km brede Finse Golf voor een scheiding tussen Tallinn en Helsinki zorgt. De totale lengte van de kustlijn is ongeveer 5000 km. Een groot deel hiervan komt op naam van de ongeveer 1500 eilanden voor de Estse kust, waarvan slechts Saaremaa (2670 km²) en Hiiumaa (990 km²) van respectabele grootte zijn. In Letland maakt de kustlijn een scherpe bocht landinwaarts, daarmee de Golf van Riga creërend. Het meest curieuze stuk is de Koerse Schoorwal, een bijna 100 km lange landtong voor de Litouwse kust die nergens breder is dan 4 km.

Oude kaart van Lijfland.

LIJFLAND EN HET GROOTHERTOGDOM

Menselijke aanwezigheid is er al sinds 9000 v.Chr., maar van de huidige bewoners van het Balticum arriveerden de Finoegrise stammen rond 3000 v.Chr. als eersten. Ze kwamen vanuit het oosten en leefden van de jacht en visserij. In eerste instantie woonden ze in meer zuidelijke contreien, maar met het wild trokken ze steeds meer naar het noorden. De Baltische stammen leefden voornamelijk van de landbouw en vestigden zich duizend jaar later in de zuidelijker gelegen gebieden. Vanaf het begin waren de contacten goed tussen Baltische en Finoegrise stammen. Men nam elkaars technieken over, iets wat je nog terugziet in de taal: de meeste Letse en Litouwse vistermen zijn oorspronkelijk Estse woorden, terwijl Estse landbouwtermen zijn overgenomen uit het Baltisch.

De eerste eeuwen vanaf de jaartelling was er een behoorlijke welvaart in het gebied. Deze kwam voornamelijk voort uit handel in amber uit de Oostzee. Van Romeinen tot Russen en Vikingen tot Arabieren: allen baanden ze zich een weg door het bijna ondoordringbare moerasgebied. Tegen het eind van de 12de eeuw was het Balticum uitgegroeid tot een internationaal kruispunt van handelswegen. De belangen liepen hoog op en invasies van Vikingen en Duitse kruisridders werden steeds serieuzer.

Lijfland

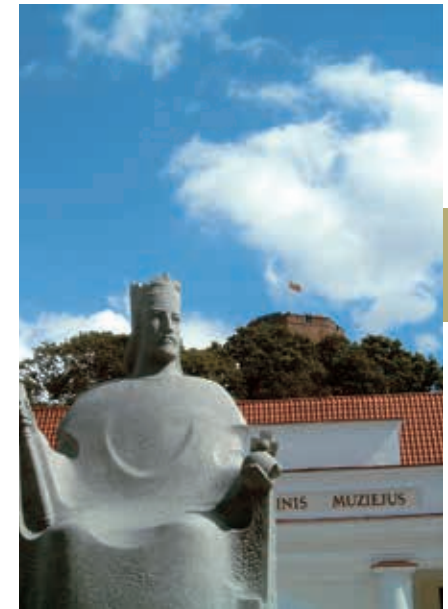
De Baltische geschiedenis nam in de 13de eeuw een drastische wending. Lange tijd hadden de stammen invallen kunnen afslaan, maar toen bisschop Albrecht van Bremen in 1201 met een groot leger kruisridders de Golf van Riga binnenzeilde, was de overmacht te groot. De kruisridders verspreiden zich over het hele gebied en lieten kastelen bouwen die dienden als

uitvalsbasis voor de bekering van de heidense lokale inwoners. Van vreedzaam missiewerk was geen sprake: bij weigering werd geweld als bekeringsmiddel niet geschuwd en eigenlijk waren de ridders vooral bezig om hun eigen economische en politieke positie te verbeteren. De 'Letse' stammen hadden weinig kans en waren snel onderworpen, evenals de Finoegrise stammen in zuidelijk Estland. Het noorden kwam in handen van de Denen, die in 1219 Tallinn waren binnengevallen. Een groot struikelblok vormden de zuidelijke Baltische stammen, die met vereende krachten de aanvallen wisten af te slaan. Hoewel de kruisridders het gedurende de middeleeuwen bleven proberen, wisten ze het zuiden nooit te veroveren, waarmee de basis voor de huidige grens tussen Letland en Litouwen was gelegd.

Halverwege de 14de eeuw kochten de Duitsers het noordelijke deel op van de verzwakte Denen, waarmee ze de volledige controle kregen over de Baltische provincie, ook wel 'Lijfland' genoemd. Plaatsen zoals Riga, Cēsis, Ventspils, Tallinn, Pärnu en Tartu groeiden van de 13de tot de 16de eeuw uit tot welvarende Hanzesteden. De inwoners waren voor het merendeel Duitse kooplieden; voor de lokale bevolking was slechts een rol als horige weggelegd. Ook nadat de rol van de ridderordes in de 16de eeuw was uitgespeeld en er nieuwe officiële machthebbers kwamen, bleven de privileges van de Duitse adel en burgerij behouden en feitelijk maakten zij tot aan de Eerste Wereldoorlog de dienst uit.

Vroege Litouwse staat

De kruisridders wilden niets liever dan ook Litouwen onderwerpen, maar het lukte ze nooit. Een cruciaal moment was de slag bij Saulė in 1236, toen de kruisridders in de bossen en moerassen volledig werden afgeslacht door verenigde Litouwse krachten. De grote man achter het prille succes was Mindaugas, het hoofd van de grote Baltische stam Aukštaitija. Hij wist alle Litouwse stammen (Aukštaitija, Samogitia, Dzūkija en Suvalkija) te verenigen, waarna onder zijn leiding een groot deel van het huidige Wit-Rusland

Mindaugas, Litouwens enige koning, staat in Vilnius.

De sash wordt om het middel gedragen.

1,3 miljoen pagina's tellende tekstcollectie, aangevuld met ruim 13.000 melodieën. In Letland waren het juist Duitse klerken die aan deze monsterklus begonnen: in totaal verzamelden zij maar liefst 1,4 miljoen liedteksten en ongeveer 30.000 melodieën. Ook Litouwen heeft een imposant archief met naar schatting 400.000 volksliedjes. Sommige hiervan hebben erg ingewikkelde structuren, maar andere zijn erg simpel, zoals de Letse *daina's* (korte vierregelige versjes). Veelvuldig voorkomende onderwerpen zijn het familieleven, de liefde en de seizoenswisselingen. De jeugd en het boerenleven worden geïdealiseerd, oorlog en het lot van de lijfeigenen beklagd.

Terug in het kostuum

Nog steeds kan folklore op veel belangstelling rekenen: bijna elk gehucht heeft wel een eigen vereniging. Hun optredens blijven niet beperkt tot de provincie; ook in de steden zijn ze vaak tijdens zomerfestivals op straat te bewonderen. Het merendeel van de liedjes wordt alleen door vrouwen en meisjes uitgevoerd, terwijl de mannen voor de instrumentale begeleiding zorgen, hierbij gebruikmakend van traditionele instrumenten. Meestal wordt er in groepsverband gezongen en gedanst, waarbij steeds wisselende kringen en rijen worden gevormd. Ook stampen men regelmatig flink met de voeten op de grond. Soms is er een spelelement aanwezig, zoals in de dans 'het zoeken naar de speld' waarbij een boerenjongen onder de rokken van de meiden kijkt om uit te vinden wie de speld heeft verstopt.

De kostuums zijn regiogebonden maar in grote lijnen hetzelfde. Mannen gaan sober en somber gekleed in overwegend donkere kleuren, soms afgewisseld met een lichte streep. Als schoeisel hebben ze leren laarzen en op hun hoofd prijkt een strohoed. De vrouwen dragen meestal een wit hemd, een bewerkte rok die bijeen wordt gehouden door een *sash*, een versierd lijfstuk en een schort. Daarnaast hebben ze vaak een hoofddoek en een brede

FOLKLORE

Folklore was in tijden van onderdrukking altijd het middel om de eigen identiteit te behouden. Niet voor niets stonden de zang- en dansfestivals aan de basis van de revolutionaire gebeurtenissen in de jaren 90. De liedjes, mythes en andere verhalen zijn van generatie op generatie mondeling overgedragen (schrijven kon men immers niet), totdat men ze in de 19de eeuw begon te archiveren. De Estse patriot Jakob Hurt (1839–1907) was verantwoordelijk voor een

Folklore leeft bij jong en oud.

sjaal om hun schouders, aangevuld met sieraden en andere ornamenten. Kleuren zijn regiogebonden.

KUNST

De eerste lokale kunstenaars kwamen al vrij snel nadat in de 19de eeuw onderwijs mogelijk werd. Vanzelfsprekend stond hun werk in eerste instantie bol van het patriotisme, maar al voor 1900 verlegden zij hun grenzen naar meer kunstzinnige genres. De grootste artiesten dateren van die tijd tot aan de Tweede Wereldoorlog. Hun werk sloot aan bij wat er in de rest van Europa gaande was, maar was tegelijkertijd sterk regiogebonden. Dit is een van de redenen dat maar weinigen van hen internationale bekendheid hebben, naast de geografische afgelegenheid en de taalbarrière. Voor de contemporaine kunstenaars geldt een beetje hetzelfde, terwijl men in de sovjettijd alleen al creatief moest zijn om manieren te vinden om onder de strenge censuur uit te komen.

Muziek en dans

Uit de populariteit en kwaliteit van de zangfestivals blijkt wel het belang van muziek. Estse kinderkoren hebben internationale faam en worden regel-

Tallinn

Tallinn heeft een sprookjesachtige oude binnenstad. De architectonische rijkdom uit de tijd dat de Hanzeschepen aanmeerden is onwaarschijnlijk goed bewaard gebleven en maakt dat de middeleeuwen hier nog springlevend zijn. De machtige stadsmuren, die lange tijd als een van de sterkste in noordelijk Europa golden, staan er nog steeds, evenals de schilderachtige torens. Aankomend met de boot kun je al van ver de contouren van de hoge kerktorens ontwaren. Dichterbij zie je enerzijds op de heuvel het majestueuze kasteel van de feodale heren, anderzijds in de benedenstad de statige 15de-eeuwse pakhuizen die herinneren aan de macht en welstand van de Duitse kooplieden. Lopend door het compacte netwerk van smalle straatjes kun je het trappelen van de pakpaarden nog bijna horen. Misschien zie je zelfs voor je hoe men voor een pand stopt en de scheepsgoederen naar de bovenste etage takelt.

Een piepende mobiele telefoon brengt je terug in de realiteit: het 'getrappel' blijkt niet van paarden te zijn, maar van meisjes op hoge naaldhakken die als volleerde ballerina's de kinderkopjes trotseren. Ook in Tallinn heeft de tijd niet stilgestaan. Rondom de romantische binnenstad staan tegenwoordig moderne glazen flatgebouwen waarin banken, bedrijven en luxe winkelcentra gevestigd zijn. Tallinn is hard op weg om weer een belangrijk handelscentrum te worden: een Hanzestad van de 21ste eeuw.

< Een typisch stil straatje in de oude stad van Tallinn.

Het centrum van Tallinn

Uitzicht over de oude stad vanaf de Sint-Olafskerk.

OUDE STAD

Van Dikke Margareta tot op de Domberg

Het leukst is het om zonder plattegrond rond te dwalen en je door je ogen te laten leiden. Als je wilt kun je binnen 10 minuten van het ene naar het andere uiterste lopen, maar om alles af te gaan heb je minstens een halve dag nodig. Een goed punt om te starten is de middeleeuwse entree van de stad, de **Grote Kustpoort**. Let op het wapen van de Lijflandse Orde boven de ingang. Omdat de Hanzeschepen hier aanmeerden (de zee lag vroeger veel dichterbij), moest de stad goed verdedigd worden en vandaar dat men er in de 16de eeuw een sterk bastion neerzette. Vanwege de tot 4 m dikke muren kreeg dit de bijnaam **Dikke Margareta**. In de 19de eeuw werd het als gevangenis gebruikt, totdat deze in 1917 werd bestormd en vernietigd. Tegenwoordig dient het als **Maritiem Museum**. Het heeft onder andere oude kaarten en modelschepen. Vanaf het dak heb je een mooi uitzicht over de oude stad. Het witte kruis en het monument op de heuvel ernaast herinneren aan de slachtoffers van de ramp met de *Estonia*.

> **MARTTIEM MUSEUM**, *Pikk 70*, www.meremuuseum.ee.

Pikk, Vene, Uus en Viru

De straat die op de kustpoort aansluit, loopt helemaal door tot aan het stadhuisplein: vandaar dat deze **Pikk** ('Lang') heet. Hier woonden de rijke kooplieden en zaten de grote gilden. Zo'n beetje de grachtengordel dus en vandaar de schitterende 15de-eeuwse koopmanshuizen. De bovenste etages

De goed verborgen steeg Katriina käik.

werden meestal gebruikt voor de opslag van handelswaren. Vaak is het takelsysteem nog zichtbaar.

Een andere belangrijke straat was **Vene**. Dit is de Estse benaming voor 'Russisch'. Hier woonden de Russische handelaren. Halverwege de straat tegenover een orthodoxe kerk bevindt zich in een van de oudste huizen van Tallinn het interessante **Stadsmuseum**. Aan de orde komen specifieke onderwerpen zoals de Hanze en de gilden, maar ook het dagelijks leven door de eeuwen heen. Daarnaast is er een video met sleutelmomenten die aan de verklaring van de onafhankelijkheid in 1991 voorafgingen. Door de beeldende inrichting is het museum tevens zeer geschikt voor kinderen.

> **STADSMUSEUM**, *Vene 17*, www.linnamuuseum.ee.

Een poortje (Bremeni käik) verbindt Vene met **Uus** ('Nieuw'). Direct om de hoek zie je het mooie gebouw van de Litouwse ambassade. Het is een van de weinige gebouwen uit de Zweedse tijd. Let op de draken als waterspuwers. Aan het eind van de straat ligt de **Virupoort**. Oorspronkelijk was deze poort veel groter. Direct rechts ligt de doodlopende straat Müürivahe. Er staan kraampjes waar wollen sokken, wanten en truien worden verkocht. Als je er voorbijloopt, ligt aan je linkerhand de goed verborgen steeg **Katriina käik**. Nergens anders in de stad is de middeleeuwse sfeer zo goed bewaard gebleven. In de oude panden zijn moderne handwerksliedengilden gevestigd. Je kunt de kleermakers, glasblazers en keramiëkkunstenaars aan het werk zien.

alleen heb je geweldige uitzichten op Tallinn, bij heel helder weer kun je zelfs Finland zien liggen.

➤ *BOTANISCHE TUIN, Kloostrimetsa tee 52, www.botaanikaaed.ee.*

BUITEN HET CENTRUM

In het verlengde van Kalamaja ligt de wijk Kopli. Je krijgt er een idee hoe troosteloos Kalamaja er nog een paar jaar geleden uitzag, al ligt er wel een leuk **strand** (Pelguranna) met aansluitend een park. Niet ver hiervandaan is de **hippodroom**. Verder buiten de stad, in Rocca-al-Mare, ligt de **dierentuin**. Hoewel de leefomstandigheden van de dieren niet volledig aan de westerse maatstaven voldoen, is het toch een mooi park.

➤ *DIERENTUIN, Paldiski mnt. 145, www.tallinnzoo.ee.*

Openluchtmuseum

Het openluchtmuseum in Rocca-al-Mare bestaat uit verschillende gereconstrueerde gehuchten en boerderijcomplexen die het leven van de boeren weergeven. Speciaal is de 17de-eeuwse kapel waarin nog steeds diensten worden gehouden; leuk is het schooltje met ouderwetse houten schoolbanken, een lessenaar en orgeltje. Op zondagochtend zijn er op het terrein folkloristische dans- en zangvoorstellingen.

➤ *OPENLUCHTMUSEUM, Vabaõhumuuseumi tee 12, www.evm.ee. Te bereiken met bus 21 vanaf het busstation naast het treinstation.*

Overige musea

De voornaamste musea zijn al genoemd, hier nog een aantal voor speciale doelgroepen. Kunstliefhebbers moeten allereerst het **Adamson-Ericmuseum** (Lühike Jalg 3) bezoeken, gewijd aan een van de grootste Estse artiesten uit de 20ste eeuw: A. Adamson-Eric (1902–1968). Eveneens gewijd aan kunst zijn het **Museum van de Toegepaste Kunst** (Lai 17), en het **Estse Architectuurmuseum** (Ahtri 2). Voor meer oorlog en geschiedenis kun je naar het multimediale **Bezettingmuseum** (Toompea tn. 8) en het **Mijnmuseum** (Uus 37) gaan. Interessant in dat opzicht is ook het **KGB-museum** in het Viru Hotel. Het leven en werk van schrijver A.H. Tammsaare worden belicht in het **Tammsaaremuseum** (Koidula 12 A). Kinderen zullen zich ongetwijfeld vermaken in het **Wetenschap en Technologie Centrum** (Põhja pst 29), een Estse versie van Nemo. Eveneens geschikt voor kinderen, is het **Gezondheidsmuseum** (Lai 28/30), waar onder andere wordt uitgelegd hoe het menselijk lichaam werkt, en de collectie opgezette dieren van het **Natuurhistorisch Museum** (Lai 29 A). Tot slot kan iedereen zich wel vermaken met de 27 manieren waarop je een brand kunt stichten. Dat wordt in het **Brandweermuseum** (Raua 2) uitgelegd.

DE EILANDEN BOVEN TALLINN

Estland heeft in totaal 1521 eilanden, de meeste piepklein en onbewoond. Boven Tallinn ligt echter een aantal grotere waar de mens zijn sporen heeft nagelaten. Helaas vooral in negatieve zin, want zowel op **Naissaare** als op **Aegna** liggen restanten van militaire bases uit de sovjettijd. Bovendien kan men niet garanderen dat alle mijnen en bommen die hier verspreid lagen, onschadelijk zijn gemaakt. Denk nu niet dat je de eilanden zo veel mogelijk moet mijden, want het zijn unieke natuurgebieden waar je afgezonderd van alles en iedereen kunt ronddwalen. Plekken waar het eventueel gevaarlijk is, zijn duidelijk aangegeven.

Op **Naissaare** (18,6 km²) is een wandelroute uitgezet die je langs de ruïnes van de oude mijnfabriek en barakken brengt op het zuidelijke deel van het eiland. Je ziet hier ook het verlaten dorpje van de militairen, een begraafplaats voor Franse en Engelse soldaten die in de Krim gevochten hebben en de ruïnes van een houten kerk. Meer naar het noorden loopt een pad door de ongerepte bossen en moerassen.

➤ *BEREIKBAARHEID. Van mei–okt. is er een reguliere verbinding (1 uur) vanuit de haven (Kalaranna 1). Tickets via: www.monica.ee/naissaar.*

Aegna is een stuk kleiner (3 km²) en makkelijker te verkennen dan Naissaare. Vissers leefden hier al sinds de middeleeuwen. Er zijn nog overblijfselen van een dorpje te zien. Ook op dit eiland kun je ongestoord rondlopen en van de bossen en het strand genieten. Tevens zijn er een café en een winkeltje, terwijl er voor kinderen minigolf is.

➤ *BEREIKBAARHEID. Van mei–okt. vertrekt er dag. een veerboot vanaf de Linnahall (www.veeteed.com) die je binnen een uur op Aegna brengt. Vraag het toeristenbureau in Tallinn voor hotels.*

TOP 5 WAT JE NIET MAG MISSEN IN TALLINN

- 1 Dwaal door de kronkelige straatjes van de oude stad, loop op weg naar de uitzichtspunten de pontificale orthodoxe kerk binnen en drink een kopje koffie op het Raadhuisplein
- 2 Bezoek Telliskivi met een keur aan kwalitatieve restaurants, ambachtelijk bier, streetart en designwinkels; de place to be voor iedereen die hip en artistiek is
- 3 Maak een wandeling door de oude villawijk van Kadriorg en kom uit in het park rondom het paleis van Peter de Grote
- 4 Geniet van het prachtige strand van Piritas net buiten de stad, met uitzicht op de skyline van Tallinn
- 5 Beleef Lennusadam, een enerverend, interactief maritiem museum voor jong en oud, gevestigd in een indrukwekkende hangar waar zelfs plek is voor een heuse onderzeeër

Riga

Lange drukke winkelstraten, fel neonlicht, voorbijflitsend verkeer en hoge flatgebouwen: Riga is het kloppende hart van het Balticum. Zo is het altijd al geweest. In de middeleeuwen zetelde hier de centrale macht van de Lijflandse Orde, onder Zweeds en tsaristisch bewind was het de belangrijkste stad van de Baltische provincie, terwijl het tijdens de eerste periode van onafhankelijkheid uitgroeide tot een van de meest vooruitstrevende steden van Europa. Tegenwoordig is Riga een intrigerende metropool (696.000 inwoners) waar mooi en lelijk of ouderwets en modern elkaar voortdurend afwisselen. Het heeft een prachtig historisch centrum dat zich met hangen en wurgen door de eeuwen heen heeft gewerkt; nu is het het hart van de kunst- en uitgaanswereld. Karakteristiek zijn de Duitse pakhuizen uit de Hanzetijd en de spitse kerktorens, maar boven alles is Riga een stad van de jugendstil. Niet voor niets noemt men Riga ook wel 'Klein Parijs'!

< Het historisch centrum van Riga.

In de straten van Riga voert Jugendstil de boventoon.

GESCHIEDENIS

Het succes van Riga is te danken aan de ideale ligging aan de monding van de Daugava. Doordat de rivier tot diep in het huidige Wit-Rusland stroomt, was dit een ideaal beginpunt voor een handelsroute naar het oosten. Russen en Scandinaviërs waren dan ook al meer dan 1000 jaar aanwezig alvorens de Duitse bisschop Albrecht hier in 1201 met zijn kruisridders aan land kwam. Zij werden gevolgd door een groot aantal handelaren, waarna Riga snel uitgroeide tot de grootste stad in Lijfland. In 1282 werd de stad lid van de Hanzeliga en in de volgende eeuwen nam de welvaart sterk toe. Dit ondanks de continue machtsstrijd tussen kerk, orde en de kooplieden.

Met de Lijflandse Oorlog (1558–1853) verloor de stad tijdelijk zijn prominente status, maar toen Zweden in de 17de eeuw de macht greep, bloeide Riga weer op. Het werd de tweede stad van het Zweedse rijk, al bleef het vooral een stad voor Duitse adel en kooplieden. In wezen veranderde deze situatie ook niet toen hij na de Grote Noordse Oorlog (1700–1721) bij het tsaristische rijk ging horen.

De industrialisatie van de 19de eeuw zorgde voor een enorme bevolkingsgroei. Woonden er halverwege de 18de eeuw ongeveer 16.000 mensen, ruim 100 jaar later waren dat er naar schatting 100.000 en bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog had Riga ongeveer 500.000 inwoners. De helft hier-

van waren Letten die na de afschaffing van de lijfeigenschap in 1817 massaal naar de stad waren getrokken. Er kwam een nieuwe intellectuele elite (*Letse Genootschap van Riga*) uit voort, waarna er een nationaal theater, een opera en zelfs een Letse encyclopedie verschenen. In 1873 werd voor het eerst een zangfestival georganiseerd.

De welvaart groeide gestaag, iets wat niet veranderde toen Letland in 1920 plotseling onafhankelijk was. Er hing een intellectuele en culturele sfeer in Riga; de elegante Jugendstilhuizen en de vergelijking met Parijs was dus snel gemaakt. De Tweede Wereldoorlog bracht echter een dramatisch eind aan de voorspoed. De Joodse gemeenschap (naar schatting tussen de 45.000 en 100.000 Joden) werd volledig uitgeroeid, maar ook de Letse bevolking werd zwaar getroffen.

Na de oorlog werd Riga vanwege zijn (al bestaande) goede infrastructuur een van de grootste industriesteden binnen de Sovjet-Unie. Elektrische machines, trein- en tramwagens, computers en robots: het kwam allemaal uit de grijze fabrieken in Riga's buitenwijken. Het tekort aan arbeidskrachten werd aangevuld met Russen, waardoor Letten aan het eind van de jaren 80 nog maar net de helft van de bevolking uitmaakten.

Was Riga in de sovjetijd een grauwe, onvriendelijke stad, sinds de onafhankelijkheid is het hier weer helemaal opgebloeid. Hoewel er nog problemen zijn met de Russische minderheid en de werkloosheid, gaat het over het algemeen goed. De stad kreeg in 2001 een enorme facelift ter ere van het 800-jarig bestaan en in de winkels liggen tegenwoordig de meest luxueuze artikelen. Een ander bewijs van de nieuw ingeslagen weg zijn de wolkenkrabbers, die de skyline steeds meer gaan domineren.

Oriëntatie

Riga is gebouwd bij de monding van de rivier de Daugava, in de zuidoostelijke hoek van de Golf van Riga. In feite bestaat de stad uit drie ringen, die ook de voornaamste periodes uit de geschiedenis markeren. Als je vanaf de snelweg komt aanrijden, dan zie je allereerst de grijze industriestad en de betonnen hoogbouw. Het is de onmiskenbare nalatenschap van de Sovjets. Maar hoe meer je in het centrum komt (de handigste manier is via de lange Brīvības gatve), hoe meer Jugendstil je om je heen ziet. Helemaal aan het eind, tegen de Daugava aan, ligt het historische centrum met aansluitend enkele parken. Het woon- en industriegebied aan de andere kant van de rivier (Pārdaugava) is te bereiken via drie bruggen.

In het centrum zijn zowel stokoude als gloednieuwe herkenningspunten. Een populaire ontmoetingsplaats is het 42 m hoge Vrijheidsmonument, op de grens tussen het oude en het nieuwe centrum. De oude stad is op te delen in een helft ten noorden en een ten zuiden van de winkelstraat Kaļķu. Rondlopend zul je altijd wel de spits van een grote kerk zien. Meest noorde-

De oude stad van Riga

lijk de Sint-Jakobskerk, centraal de Dom en in het zuidelijke gedeelte de Sint-Pieterskerk. In het nieuwe centrum is het Reval Hotel Latvijā met 27 etages een goed oriëntatiepunt.

OUDE STAD

De kronkelende oude gracht Pilsētas kanāls geeft aan waar ooit de stadsmuren liepen. Zonder pardon werden deze in de 19de eeuw tegen de grond gewerkt om de handel te bevorderen. Nu is dat ondenkbaar: sinds de middeleeuwse binnenstad op de UNESCO-lijst staat, is het verboden om er zelfs maar een steen te verleggen. Prettig is dat auto's geweerd worden: ze zouden toch niet in de smalle straatjes passen.

De **Laimaklok**, een gift van Letlands belangrijkste chocoladefabrikant en niet ver van het Vrijheidsmonument, is een mooi beginpunt voor een rondwandeling. Mensen spreken er vaak af. Aan de Aspazijas bulvāris kun je de **Nationale Opera** zien liggen. Oorspronkelijk was dit classicistische gebouw (1860) een Duits theater, maar tijdens de 1ste periode van onafhankelijkheid groeide het uit tot het belangrijkste podium voor Letse culturele activiteiten.

Gerestaureerd verdedigingswerk

Je betreedt de oude stad via de grote winkelstraat Vaļņu. Aan het noordelijke einde zie je de enige overgebleven toren van de in totaal achttien die ooit Riga's fortificatiesysteem vormden. Deze **Pulvertornis** ('Buskruittoren') werd gebruikt als munitieopslagplaats. In de 2,5 m dikke muur zie je nog Russische kanonskogels uit de 17de en 18de eeuw zitten. Toepasselijk genoeg is er tegenwoordig een **Oorlogsmuseum** in gevestigd, waarin de rol van de Letten in beide wereldoorlogen en de strijd om onafhankelijkheid worden belicht.

> **LETS OORLOGSMUSEUM**, Smilšu 20, www.karamuzejs.lv.

In het verlengde van de toren zie je de **bastionheuvell**, een overblijfsel van Riga's verdedigingssysteem. De vijf plaquettes herinneren aan de sterfplaats van de slachtoffers van 20 januari 1991. Op die dag bestormde een speciale sovjetenheid het ministerie van Binnenlandse Zaken (Raina bulv. 6) en schoot daarbij deze voorbijgangers dood.

Straatje in oud-Riga.

LIJFSBEHOUD

In de noordelijke punt van Koerland wonen de laatst overgebleven Lijven, een Finoeegrise gemeenschap, die etnisch en taalkundig meer verwant is aan de Esten en Finnen dan aan de Balten. Ze arriveerden zo'n 5000 jaar geleden, lang voordat de Balten zouden verschijnen. Veel hedendaagse dorpen zijn dan ook van oorsprong Lijfs, wat nog in de (soms haast Estse klinkende) plaatsnamen te horen is. Echt Lijfs is tegenwoordig alleen nog een twaalftal vissersdorpjes tussen Melnsils en Miķeļtornis. Ze hebben een beschermd status, want de Lijven dreigen te verdwijnen. Slechts enkele honderden mensen mogen zich nog Lijf noemen en het aantal dat de taal nog kan spreken en schrijven is bijna op één hand te tellen. Zeker in de laatste eeuw is het bergafwaarts gegaan. De reden hiervoor was het gebrek aan steun vanuit de overheid. Thuis was namelijk de enige plek waar je het kon leren: op school of in de kerk werd het niet gebruikt, ook niet in de jaren van onafhankelijkheid. Met de toenemende mogelijkheden om zich te verplaatsen, vertrokken veel Lijven naar de grote stad om op te gaan in de Letse cultuur. Dit nam nog grotere vormen aan toen de Sovjets de visserscultuur na de Tweede Wereldoorlog om zeep hielpen.

Er is echter hoop. Daar de taal veel van zijn archaische vormen heeft behouden, kan hij rekenen op veel belangstelling onder taalkundigen. Regelmatig komen er (buitenlandse) publicaties uit. Recentelijk verscheen nog een woordenboek. Ook zijn de overgebleven Lijven zelf uiterst actief om hun cultuur in stand te houden. Er is een vereniging opgericht en jaarlijks wordt begin augustus in Mazirbe een festival gehouden waar onder andere 'Lijfliederen' worden gezongen.

uitgebreide accommodatielijst. Overigens is er voor wandelaars en fietsers in de nabije omgeving genoeg te doen. Routes zijn uitgezet ten westen van de stad, samengebracht in het **Natuurpark van Talsi**. Vooral de 'Route van het Geluid' bij het landgoed Mācītājmuiža is de moeite waard. Een interessante wetenswaardigheid voor Beethovenfans is dat de tocht langs het graf van Karl Amenda gaat, een goede vriend van de componist. Van 1802–1836 was hij priester in de 18de-eeuwse lutherse kerk van Talsi. In het natuurpark zijn ook botanische en folkloristische wandel- en fietstrajecten.

- *DISTRICTSMUSEUM VAN TALSİ, Milenbaha 19, www.talsumuzejs.lv.*
- *TOERISTENBUREAU, Lielā 19/21, www.talsitourism.lv.*

Stilte in de punt van Koerland.

Een krokodillenvanger en een groene jonkvrouw

Je staat even raar te kijken als je nietsvermoedend vanuit Talsi over de P125 naar het noorden rijdt en dan plotseling in **Dundaga** een grote krokodil ziet staan. Ben je in de rimboe terechtgekomen? Nee, het standbeeld is een eerbetoon aan Arvīds Blūmentāls, een hier geboren Let, die tijdens de Tweede Wereldoorlog naar Australië was gevlucht waar hij krokodillen-jager werd. Inderdaad, hij stond model voor de held in de film *Crocodile Dundee*.

In Dundaga staat ook een **Ordekasteel** (1249), dat door de verbouwingen nu meer weg heeft van een herenhuis. Volgens een legende waart er de geest rond van een in het groen geklede jonkvrouw. Zij zou levend in de muren zijn gemetseld nadat zij stiekem om het hoekje keek toen elfen in het paleis feest aan het vieren waren.

Stilte aan de Golf van Riga

De vlakke westkust aan de Golf van Riga heeft mooie, ongerepte zandstranden. Er zijn een paar kleine vissersdorpjes. De mensen daar leven een teruggetrokken bestaan. Toch is in **Roja**, de grootste van het stel, zowaar een **Visserijmuseum** te bezoeken. Maar over het algemeen is het erg stil aan de kust, wat het zeer aantrekkelijk maakt voor vogels. Vooral bij het **Meer van Engure** kunnen ze ongestoord hun gang gaan. In Bērziems kun je een

Noordelijk Letland

Ten oosten van de Golf van Riga bevindt zich een glooiend gebied met uitgestrekte naaldboombossen en spectaculaire rivieren. Voor een deel ligt het op een zandsteenplateau, goed te zien aan de indrukwekkende rode rotswanden aan de oevers van de Gauja en de Salaca. Van oorsprong werd dit 'Vidzeme' (Lets voor 'Lijfland') bewoond door Lijfse stammen. Behalve een paar kasteelheuwels en plaatsnamen zijn hun sporen echter volledig uitgewist. Hun cultuur ging namelijk geleidelijk op in die van de Letgallen, een dominerende stam die vanuit de oostelijke contreien kwam opzetten.

Vidzeme loopt door tot aan de plaatsen Alūksne, Gulbene en Madona, waar de heuwels iets serieuzere vormen aannemen. Bovendien, hoe oostelijker je trekt, hoe meer landelijke sfeer je proeft. In tegenstelling tot de rest van het land lijkt het leven hier de laatste eeuw weinig te zijn veranderd. Industrie en bedrijven laten het links liggen vanwege de gebrekkige infrastructuur, terwijl er voor de toeristen nog maar weinig is opgezet.

Heel anders is dat met het Gauja Nationaal Park, na Riga de populairste toeristenbestemming van Letland. Dat is niet zo vreemd, want de groene vallei rondom de Gauja is een attractief natuurgebied. Er is voor ieder wat wils: een flinke dosis cultuur, maar ook genoeg wandelroutes om blaren van te krijgen. De sportieve vakantieganger kan bobsleeën, kanoën, paardrijden of zelfs bungeejumpen. Het mooiste stuk rivier ligt tussen Sigulda en Cēsis, twee plaatsen die op zichzelf al de moeite waard zijn vanwege hun prachtige kastelen en daarmee samenhangende geschiedenis.

< Kerk van Alūksne.

PRAKTISCHE INFORMATIE

VILNIUS

Toeristenbureau: Vilniaus 22, www.vilnius-tourism.lt. Like-A-Local biedt gratis stadsplattegronden aan met alle recente informatie wat betreft accommodatie, eten en uitgaan.

Een kleiner maar centraler toeristenbureau is in het oude stadhuis, op Didžioji 31.

Accommodatie

Vilnius heeft een ruime keuze aan hotels. De laatste jaren zijn ze enorm opgeknapt, wat helaas ook aan de prijzen te merken valt. De beste en duurste bevinden zich in de oude stad en aan Gedimino prospektas. Er zijn echter ook genoeg goedkopere opties, allemaal te vinden op Booking.com, Airbnb, etc. Tevens is er een ruim aanbod aan exclusieve appartementen voor schappelijke prijzen. Speciale vermelding verdient **Downtown Forest**: een camping & hostel in het centrum van de stad.

Restaurants

Je zult in Vilnius niet verhongeren. Zeker niet in **Žemaičiai** (Vokiečių 24), versholen op een binnenplaats. Aan te raden is de schotel met allerlei Litouwse aardappelgerechten, waaronder de traditionele cepelinai. De wachttijden zijn soms wel wat lang. **Balti Drambliai** (Vilniaus 41) heeft vegetarische maaltijden. Het ligt in een hofje waar livemuziek

voor een gezellige sfeer zorgt. Ook is er een rookverbod. Voor een romantische avond moet je naar **Tores** in Užupis gaan: vanaf het terras heb je geweldig uitzicht over de oude stad. Daarnaast zijn er genoeg andere restaurants waar je de bekende internationale gerechten kunt krijgen.

Uitgaan

Kerken worden 's zomers vaak gebruikt voor klassieke concerten, naast de reguliere uitvoeringen van het Nationaal Filharmonisch Orkest (Aušros Vartų 5) en het Opera en Ballet Theater (Vienuolio 1). De belangrijkste toneelvoorstellingen vinden plaats in het **Academisch Drama Theater** (Gedimino prospektas 4); films, in de originele taal, worden gedraaid in **Lietuva** (Pylimo 17), **Vingis** (Savanorių) en in de **Akropolis**.

Het nachtleven concentreert zich rondom de boulevard Vokiečių, waar cafés en discotheken op een steenworp afstand van elkaar liggen. Overdag kun je hier in de biertent schuilen als de zon te heet is. Anders zijn er nog terrasjes aan Pilies. **Brodvėjus** (Mėsinų 4) is een gezellige bar om een biertje te drinken. Soms is er livemuziek, evenals in **The Pub** (Dominikonų 9). Het meer afgelegen **Užupio kavinė**, net over de brug, heeft een gezellig terras aan de Vilnele en is geliefd bij kunstenaars.

Winkelen

Op de markt tussen Pilies en Didžioji vind je wellicht iets naar je smaak tussen de schilderijen die de plaatselijke kunstenaars hier ophangen. De kraampjes verkopen vooral ambersieraden, meestal nep. Echte amber wordt verkocht in de galeries (Aušros Vartų 9, Pilies 22). Het nieuwe winkelparadijs Akropolis bewijst dat de verwestering volledig heeft toegeslagen, maar ligt wel ver buiten het centrum. De Kalvarijumarkt is fascinerend en goedkoop. Supermarkten (Iki en Maxima) zijn ook in de oude stad te vinden.

Evenementen

Op Sint-Kazimiersdag (4 maart) komen handwerkslieden de oude stad vereren. Tijdens het Vilnius Festival in juni hoor je in elk hofje wel klassieke muziek. In juli is er nog een muziekfestival. Het feest van de Vilnius Dagen halverwege september betekent allerlei festiviteiten in de straten van de oude stad.

Vervoer

Het busstation ligt net ten zuiden van de oude stad in hetzelfde complex als de Iki. Bustickets kunnen gekocht worden bij de loketten 1 tot 6; Eurolines heeft een apart kantoor. Het mooie treinstation ligt hier schuin tegenover. 's Nachts is dit niet de veiligste plek. Stadsbussen, trolleys en minibussen vertrekken vanaf de rotonde voor het station.

Het kan lastig zijn om met de auto in het centrum te komen. Houd Stotis (treinstation) aan en parkeer (betaald) in de buurt van de Dage-raadpoort.

TRAKAI

Toeristenbureau: Karaimų 4, www.trakai-visit.lt.

Accommodatie

In Trakai zelf is het aanbod aan accommodatie de laatste jaren enorm gegroeid. De site www.trakai-visit.lt geeft je een overzicht. Kamperen kan aan het Galvėmeer 4 km buiten Trakai op camping Slėnyje (www.camptrakai.lt/).

Restaurants

Restaurants met uitzicht op het kasteel zijn te vinden aan het Galvėmeer. In Kibininė (Karaimų 65) kun je een traditionele maaltijd van de Karaïten proberen.

Recreatie

Bootjes zijn te huur aan de oevers van het kasteleiland. Een overzicht van alle andere recreatiemogelijkheden in de regio vind je op de site www.trakai-visit.lt.

Vervoer

Er rijden regelmatig bussen en treinen tussen Vilnius en Trakai. De reis duurt ongeveer 45 minuten.

Genieten van de avondzon bij de kerk van Palūšė.

rondom het labyrint aan meren ten noordwesten van Palūšė en is redelijk gemakkelijk te voet of per fiets te doen. Een goede optie is om, startend vanaf de Botanische tuin, eerst 2 km langs het Lūšiameer te gaan naar Meironys. Onderweg passeer je houten sculpturen, gebaseerd op verhalen over de duivel. **Meironys** zelf is een van de charmantste straatdorpen.

De tocht vervolgt zich over een zandweg door de bossen langs het Asalnaimeer. Er zijn slechts sporadisch aanduidingen (roodgeverfde tekens op bomen), dus raak niet in paniek als je lange tijd niets ziet of niemand tegenkomt. Ten noorden hiervan ligt het **Trainiškisreservaat**, een ruig gebied dat alleen met een gids bezocht mag worden. Blijf je vanuit Meironys het hoofdpad volgen, dan kom je na ruim 2 km bij de heuvel met de oude eik van Puziniškis. Je hebt er een mooi uitzicht over het Asalnaimeer. Verderop in noordwestelijke richting ligt links over een bruggetje Salos I en even later Salos II.

Vervolg de route in noordwestelijke richting, totdat je na 2 km de top van de 155 m hoge **Ledakalnis** bereikt, vernoemd naar de heidense godin Leda aan wie op deze plek offers werden gebracht. Het is een mooi punt om even een pauze in te lassen, uitkijkend over de zeven meren.

Een flinke wandeling van 4 km brengt je uiteindelijk in **Ginučiai**, een ander straatdorpje met een nog functionerende 19de-eeuwse **watermolen**. Er is een klein broodmuseum van gemaakt waar je leert hoe je van graankorrels

brood maakt. Je kunt er ook overnachten.

Terug naar Palūšė kun je de hoofdweg via het Baluošasmeer nemen, al is deze route verder redelijk saai. Voetgangers kunnen er beter niet aan beginnen.

Elders in het park

Het voordeel van een auto is dat ook de uithoeken van het park bereikbaar zijn. Je kunt bijvoorbeeld naar **Stripeikiai** gaan, het oudste gehucht (in de boeken sinds 1357) van Aukštaitija. Er is een traditioneel **bijenteeltmuseum** (alleen 's zomers geopend: 10–19 uur). Doorrijdend naar **Tauragnai**, gelegen aan een gelijknamig langwerpige meer, passeer je enkele kasteelheuvelds. Terug naar Palūšė zou je even moeten stoppen bij Šuminai en Strazdai: ze liggen beide schitterend aan het Baluošasmeer.

Of je verder nou helemaal naar het noorden bij Minčia rijdt, of naar Kaltanėnai in het zuiden, het is allemaal even mooi. Laat je gewoon verrassen door de panorama's die je onderweg tegenkomt. Speciale aandacht verdient het **Kretuonasmeer**: archeologische vondsten hebben uitgewezen dat de oevers al 10.000 jaar geleden bewoond werden. In het nabijgelegen plaatsje **Reškutėrai** is een **regionaal museum** dat een verzameling boeken, instrumenten en huishoudelijke voorwerpen heeft die karakteristiek zijn voor het gebied.

DE NOORDOOSTHOEK

Ignalina-kerncentrale

In de meest noordoostelijke hoek van het land, tegen de grens met Letland en Wit-Rusland, staat Litouwens beruchte **kerncentrale Ignalina**. De reactors zijn enkele jaren geleden gesloten, en dat is maar goed ook: ze waren van dezelfde soort als die in Tsjernobyl. Bovendien was de centrale al jaren over de houdbaarheidsdatum heen. Door regelmatige verbouwingen werd hij met hangen en wurgen draaiende gehouden. Mocht er iets verkeerd zijn gegaan, dan zou een herhaling van 's werelds grootste catastrofe met kernenergie haast onafwendbaar zijn geweest.

Houten tafels en banken staan klaar om op te koken.

Zuidelijk Litouwen

Welkom in het rijk der bessen en paddenstoelen! Afhankelijk van de tijd van het jaar zie je hele gezinnen door de naaldbossen speuren naar de verschillende soorten, om ze vervolgens in bakjes en potjes langs de kant van de weg te verkopen. Op deze manier verdienen ze wat extra's, wat soms erg nodig is. Het zuiden is arm, vooral omdat de grond er weinig vruchtbaar is. Vandaar ook dat er maar weinig mensen wonen en de gehuchten klein zijn. Bovendien maakt men door een gebrek aan middelen nog altijd gebruik van oude landbouwmethoden.

Voordeel van dit alles is dat de tradities goed bewaard zijn gebleven, zodat Zuid-Litouwen bij folkloristen een speciale betekenis heeft. Maar ook andere bezoekers zullen direct begrijpen hoe bijzonder deze authentieke landelijke levensstijl is in de hedendaagse maatschappij. Hoe vaak zie je het immers nog gebeuren dat paard-en-wagen wordt verkozen boven de tractor? En het landschap zelf, prachtig heuvelachtig en met kronkelende rivieren: je vraagt je soms af waarom er zo weinig toeristen zijn. Dit geldt ook een beetje voor Kaunas: een echte museumstad die meer aandacht verdient dan hij over het algemeen krijgt. En hoewel het nogal afgelegen ligt, zou je ook eens moeten overwegen om naar het kuuroord Druskininkai en het nabijgelegen absurdistische Grūto Parkas af te reizen.

< Orthodoxe kerk Druskininkai.

Monument op het massagraf.

Oost-Kaunas

Aan de oostzijde van het centrum zorgen parken voor een afbakening. Populair is het **Ažuolynaspark**, voorafgegaan door een groot plein met daarop een lang monument voor Darius en Girėnas (zie kader p. 296). Aan de andere kant van het park ligt de **dierentuin**, de enige in Litouwen. Wees erop voorbereid dat de dieren weinig bewegingsruimte hebben en onder armoedige omstandigheden leven. Aansluitend op de dierentuin ligt de **Girstupisvallei**, volgens dichter Adam Mickiewicz de mooiste van Litouwen. Op een monumentale steen aldaar staat het gedicht (in het Litouws) waarin hij deze beschrijft.

> *DIERENTUIN, Radvilėnų 21, www.zoosodas.lt.*

Fort Negen

De harde wind en de zwerm kraaien in de lucht: de omstandigheden zijn al heel onheilspellend. Fort Negen van de tsaristische verdedigingslinie diende tijdens de Tweede Wereldoorlog als een wreed vernietigingskamp. Naar schatting 80.000 mensen vonden er de dood, waaronder de gehele Joodse gemeenschap van Kaunas.

Op het voormalige massagraf is een kolossaal monument gebouwd en in het fort zijn twee musea ingericht. De eerste met documenten (waaronder een kopie van het Molotov-Ribbentropverdrag) en bezittingen van kampbewoners. Een aparte hoek is gewijd aan Romas Kalanta en andere vrijheidsstrijders. Het andere museum is gevestigd in een barak die tijdens de oorlog

Zuid-Litouwen

als gevangenis diende en ook als zodanig is ingericht. Aan de muur hangen gruwelijke foto's van het Joodse getto.

> *FORT NEGEN, Žemaičių 73, www.9fortomuziejus.lt. Bus 23 stopt bij het fort.*

Rumiškės

Langs de snelweg naar Vilnius ligt op 25 km van Kaunas de plaats Rumiškės. Op zich een nietszeggend dorpje, maar wel de locatie van het interessante **Openluchtmuseum**. Zoals Rumiškės zelf letterlijk verplaatst moest worden omdat het originele dorp onder water zou komen te staan door de aanleg van de Kaunaszee, zo zijn er uit het hele land traditionele huizen, boerderijen, stallen, schuren, molens en zelfs een houten kerkje naar het park overgeheveld. De meeste zijn volledig ingericht en ingedeeld naar de vier etnografische regio's van Litouwen (Samogitia, Suvalkija, Aukštaitija en Dzūkija).

Het park is ruim opgezet: een 6,5 km lang asfaltpad leidt je erdoorheen. Handig is om een gids te huren. Ben je van plan om op een zomerse zondag te gaan, dan is het een optie om de boot te nemen die om 11.00 uur vanaf de haven bij het Pažaislisklooster vertrekt en je in Rumiškės afzet. Om 16.00 uur vaart hij weer terug.

> *OPENLUCHTMUSEUM, Rumiškės, www.llbm.lt.*

zich de fietsstad van het Balticum. Overigens moet je niet van suiker zijn, want gegarandeerd dat je regelmatig op een regenbui wordt getrakteerd.

Vervoer in de stad

De trams, trolleys en bussen in de grote steden zitten vaak vol. De eerste ritten worden meestal al rond half 6 's ochtends afgelegd, de laatste iets na middernacht. Tijdens spitsuren rijden er meer. Kaartjes koop je in de vorm van e-tickets: pasjes die je kunt opladen voor een bepaalde tijd. Ze zijn verkrijgbaar bij een kiosk of speciale verkooppunten. Vaak is het ook mogelijk om een rittenkaart bij de bestuurder te kopen, maar dan is het wel iets duurder. De elektronische kaarten moeten in de tram, trolley of bus gescand worden om ze te activeren. Overigens is het openbaar vervoer door het gebruikelijke dringen en duwen erg geliefd bij zakkenrollers. Wees dus alert.

Taxi's

Ook in de Baltische landen zijn alle toeristen potentiële slachtoffers van malafide taxichauffeurs. Laat de chauffeur de meter aanzetten of spreek van tevoren een duidelijke prijs af. Nachttarieven liggen beduidend hoger en vaak scheelt het enorm als je een taxi per telefoon reserveert of een app zoals Bolt gebruikt. Het vinden van een taxi op straat is geen probleem.

Parkeren

Alleen in de hoofdsteden kan parkeren een probleem zijn, en dan vooral rondom de oude stad. Er zijn echter genoeg bewaakte parkeerplaatsen en garages. Iets van het centrum verwijderd is altijd wel een plekje te vinden, al dan niet betaald.

Kaarten en plattegronden

De toeristenbureaus hebben vaak gratis stadsplattegronden. Vooral de Like-A-Local-plattegronden zijn zeer informatief. Van de meeste regio's zijn eveneens gratis kaarten verkrijgbaar. De kwaliteit hiervan verschilt echter wel. Positieve uitschieters zijn de vier gratis provinciekaarten van Letland. Deze zijn erg duidelijk en bovendien zeer goedverzorgd met routes met bezienswaardigheden.

Aan te raden is om de zeer gedetailleerde wegenkaart Baltic States Road Map (1:700.000) te kopen van Jana Seta. Deze is erg handig om de onverharde wegen te mijden (alles wat in het geel is aangegeven). Overigens zijn er nog heel wat andere en gedetailleerdere fietskaarten, ter plaatse te koop in de grotere boekhandels.

ACCOMMODATIE

Hotels

Over het algemeen is er voor ieder wat wils en in elke prijsklasse. Grote dure hotels zijn er in overvloed, voorzien van alle luxe en comfort die je van een duur hotel mag verwachten. Bij de midden-

prijsklasse is het altijd een gok. Je kunt redelijk veel betalen en terecht komen in een lelijk gebouw zonder enige sfeer of service, maar voor hetzelfde geld word je met open armen ontvangen in een vriendelijk familiehotel. Het vervelende is dat je dit vaak niet van tevoren weet, terwijl een boeking in het hoogseizoen eigenlijk wel noodzakelijk is als je op zeker wilt spelen. Ben je wat avontuurlijker ingesteld of beter bekend met het gebied, dan kun je op de bonnefooi gaan. Er is altijd wel iets te vinden.

Buiten de toeristische oorden kom je soms verrassend goedkope adresjes tegen, maar ook nog de ouderwetse sovjethotels waar het behang van de muren valt en de gastvrijheid ver te zoeken is. Aan te bevelen is om een nacht door te brengen in een plaatselijk kasteeltje of herenhuis, wat vaak voor een lage prijs kan. Websites zoals Booking.com en AirBnB zijn de makkelijkste en meestal goedkoopste manier om de gewenste accommodatie te vinden.

Kamperen

Campings zijn er in overvloed, maar niet zoals wij ze gewend zijn. Verwacht geen grote complexen voor caravans en vouwwagens waar ieder een eigen hoek krijgt met elektriciteitsvoorziening en de bekende faciliteiten. Ze zijn er wel, maar in beperkte mate. De meeste campings zijn eerder te vergelijken met een bungalowpark, maar dan in een eenvoudige uitvoering. Som-

mige hebben eigen douche en toilet, bij andere moet je de kleine houten hutjes zoeken op het terrein. Deze zijn niet altijd even verzorgd. Vaak is er een bar of hoofdgebouw waar je kunt ontbijten en er is bijna altijd wel plaats om je tent op te zetten. Daarnaast zijn er legio kampeervelden, vooral in de nationale parken. Ze zijn aangegeven met de gebruikelijke borden met een tentje erop. Ze liggen vaak aan een meer of rivier en worden vooral gebruikt door kanoërs en fietsers. Meestal staan er wat houten tafels en banken, is er een primitief toilet en een vuurplaats. Vroeg in de morgen of in de avond komt de parkleiding rond voor een kleine vergoeding. Wild kamperen kan natuurlijk ook, al is dat officieel verboden. Niemand zal je echter tegenhouden. Pas wel op dat je niet op iemands grondgebied gaat staan.

Jeugdherbergen en studentenhostels

De hostels bieden meestal de goedkoopste accommodatie in het centrum van de stad. Ze worden vooral bezocht door (jongere) rugzaktoeristen die voor een prikkie bereid zijn om douche en toilet te delen. Het is wel de manier om met andere reizigers in contact te komen en ervaringen te delen. In de zomer vormen de studentenflats een andere goedkope optie. Ook hiervoor geldt dat vooral jongeren er gebruik van maken en dat de faciliteiten gedeeld worden.